

Statenvoorstel

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Ambities landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050
Datum	10-12-2024
Documentnummer	UTSP-503490740-523
Van	Linda Wassink-de Ligt
Telefoonnummer	+31643205474
E-mailadres	linda.wassink@provincie-utrecht.nl
Domein/opgave	LLO
Team	NEL
Portefeuillehouder	Sterk
Bijlagen	1. Kaderstellende notitie 'Ambities landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050' 2. Concept Toekomst Landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050

Gevraagd besluit:

Provinciale Staten worden gevraagd de beleidskaders, uitgewerkt in de kaderstellende notitie 'Ambities landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050, vast te stellen.

Inleiding:

Uw Staten hebben op 27 september 2018 de Landbouwvisie provincie Utrecht 2018 vastgesteld. Deze visie was een bouwsteen voor de Omgevingsvisie provincie Utrecht.

Het maken van een nieuwe landbouwvisie is opgenomen in het Coalitieakkoord 2023-2027¹: *"We maken een landbouwvisie voor de lange termijn die ook economisch perspectief biedt voor de landbouw, waarin de doelen voor stikstof, klimaat, natuur en water leidend zijn en die voor alle partijen duidelijkheid geeft."*

Er is het afgelopen jaar in een participatief proces gewerkt aan een visie voor landbouw en voedsel. Deze visie geeft een gezamenlijk gewenst toekomstbeeld voor 2050 op hoofdlijnen. In een kaderstellend document worden de kaders gesteld voor dat gewenste toekomstbeeld waar de provincie aan wil en kan bijdragen om richting dat beeld te bewegen. Dat is verwoord in 10 ambities. Daarbij worden in principe alle soorten agrariërs gediend en worden verschillende transitiepaden ondersteund.

Het is een visie met ambities op hoofdlijnen die met name een langetermijnperspectief wil schetsen voor de agrarische sector binnen de doelen van het Utrechts Programma Landelijk Gebied. Het komende jaar wordt gewerkt aan een meer concrete uitwerking van generieke maatregelen in een Uitvoeringsprogramma landbouw en voedsel, wat we ook samen met extern betrokkenen willen doen. Daarnaast geeft de Gebiedsgerichte Aanpak uitwerking aan gebiedsspecifieke maatregelen, zoals bijvoorbeeld landbouw rondom Natura 2000-gebieden en welke maatregelen daar specifiek nodig zijn.

De vast te stellen beleidskaders bestaan uit tien ambities voor de provincie:

- 1 Duurzame productie van gezond voedsel. Dit is een overkoepelende ambitie waarin de Utrechtse landbouwsector op een duurzame wijze gezond voedsel produceert waarbij de voedselproductie ook

¹ [Coalitieakkoord provincie Utrecht 2023-2026 \(provincie-utrecht.nl\)](#)

- voor de toekomst beschermd wordt en waarbij de landbouw in evenwicht is met de natuurlijke leefomgeving: circulair, natuurinclusief, diervriendelijk, klimaatneutraal en economisch rendabel.
- 2 Verdienmodel met ruimte voor ondernemerschap. Het verdienenmodel is een groot knelpunt voor de (jonge) agrariërs bij de benodigde verduurzaming. Stimulering van biologische landbouw als bewezen verdienenmodel is een voorbeeld.
 - 3 Natuurinclusieve kringlooplandbouw. Een belangrijk instrument daaronder is de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw met kennisdeling en de voorgestelde aanpak middels doelsturing.
 - 4 Innovatieve landbouw- en voedselsector. Voor alle bedrijfstypen zijn innovaties van belang bij verduurzaming en modernisering, maar kunnen ze er anders uitzien.
 - 5 Zorgvuldig omgaan met landbouwgronden. Er is de wens voor een afweegkader bij functiewijziging waarbij het agrarisch gebruik serieus wordt meegewogen.
 - 6 Sterke landbouwstructuur. Het instrument kavelruil is en blijft in de landbouw van groot belang voor een efficiënte bedrijfsvoering en om de juiste functies op de juiste plaats te laten landen.
 - 7 Dierwaardige veehouderij. We volgen de landelijke ontwikkelingen, en onderzoeken wat we als provincie kunnen doen om dierenwelzijn en diergezondheid te helpen bevorderen.
 - 8 Landbouw als onderdeel van de Utrechtse samenleving. Er liggen kansen om de nabijheid van stad en dorp beter te benutten en boer en burger dichter bij elkaar te brengen.
 - 9 Duurzaam en gezond voedingspatroon voor consumenten. Lokale consumptie, eiwittransitie, een gezonde voedselomgeving en vermindering van voedselverspilling zijn belangrijke instrumenten die bijdragen aan het verdienenmodel van de lokale producent en aan klimaat- en duurzaamheidsdoelen, voedselzekerheid en gezondheid.
 - 10 Omgevingsbeleid versterkt duurzame landbouw en verdienenmodellen. Denk hier aan beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing en meer mogelijkheden creëren voor multifunctionele landbouw.

Voorgeschiedenis:

Op 7 november 2023 hebben Gedeputeerde Staten de startnotitie 'Visie landbouw en voedsel' vastgesteld. Daaropvolgend is een aanbestedingstraject opgestart voor de begeleiding van het visietraject en is begin 2024 gestart met het participatieve traject om te komen tot een gezamenlijk streefbeeld voor landbouw en voedsel in 2050. U bent als Staten daarbij betrokken geweest in een aantal sessies. Op 28 februari 2024 was de eerste werksessie die met name over het participatietraject ging en welke belanghebbenden te betrekken. Op 15 mei 2024 is er een meer inhoudelijke werksessie geweest waarin u uw droombeelden te kennen gaf. Op 10 juli vond de Utrechtse Landbouwtop plaats, waarbij er een sessie was over het streefbeeld 2050. Ook daar waren statenleden aanwezig.

Na het participatieve traject dat liep tot en met april 2024, is er geschreven aan de 'Toekomst landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050'. Hier is zowel ambtelijk (interne kern- en klankbordgroep) als met de agrarische collectieven en met een vertegenwoordigersgroep van agrariërs, natuur- en landschapsorganisaties, voedselorganisatie, medeoverheden (waterschap, gemeente), Regio Foodvalley en Dierenbescherming eind augustus nog op gereageerd in een extra consultatieronde.

In de statencommissie Landelijk Gebied, Water en Milieu is op 16 oktober 2024 de kaderstellende notitie in een eerste ronde besproken. Na 16 oktober zijn de volgende aanpassingen in de documenten doorgevoerd.

- Er is een voorwoord van gedeputeerde Sterk aan het document 'Toekomst landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050' toegevoegd om tegemoet te komen aan de vraag om beter uit te leggen waarom een visie voor landbouw en voedsel nodig is.
- Onder ambitie "Verdienenmodel met ruimte voor ondernemerschap" is een passage over jonge boeren toegevoegd en hoe de provincie hen wil ondersteunen bij de omslag naar een duurzaam bedrijf.
- Onder ambitie 'Natuurinclusieve kringlooplandbouw' is een verwijzing naar koolstofvastlegging in de bodem toegevoegd en is meer aangeduid wat de provincie wil doen om het gebruik en de impact van gewasbeschermingsmiddelen te verlagen. Ook is in de eerste zin de passage met betrekking tot natuurinclusieve landbouw uit de landbouwvisie van 2018 toegevoegd. Deze geeft beter de ambitie weer.

- Ambitie 'Landbouw als onderdeel Utrechtse samenleving' is verder uitgewerkt met verwijzing naar de plattelandscultuur.
- Er is een extra, overkoepelende ambitie toegevoegd: Duurzame productie van gezond voedsel.
- De volgorde van de verschillende bedrijfstypen is aangepast in het streefbeeld.
- Bij ambitie 'Natuurinclusieve kringlooplandbouw' is meer nadruk gelegd op grondgebonden melkveehouderij.
- De rol van de provincie is duidelijker benoemd
- Een samenvatting van het streefbeeld is aan de kaderstellende notitie toegevoegd.

Beleidskaders voor de provincie worden door Provinciale Staten vastgesteld. In dit voorstel worden PS gevraagd om de ambities die volgen uit het streefbeeld voor 2050 vast te stellen. Gedeputeerde Staten zullen vervolgens het document 'Toekomst Landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050' vaststellen. De Omgevingsvisie provincie Utrecht wordt in 2025 herzien en de nu door PS vastgestelde beleidskaders zullen worden meegenomen in het proces van herziening van de Omgevingsvisie. PS stellen de (herziene) Omgevingsvisie provincie Utrecht vast.

Juridische en andere relevante kaders:

Volgens Hoofdstuk 3, artikel 3.1, tweede lid, van de Omgevingswet stellen PS een provinciale omgevingsvisie vast. In dit geval worden beleidskaders vastgesteld die input zijn voor het herzien van de Omgevingsvisie provincie Utrecht.

Argumentatie:

Met het vaststellen van de ambities/beleidskaders die voortkomen uit het streefbeeld landbouw en voedsel provincie Utrecht voor 2050, kan verder gewerkt worden aan uitvoering van deze ambities.

Doelenboom:

Er worden verschillende doelen gediend bij de ambities:

- 2.4.1 Landbouw meer circulair en rendabel
- 2.4.2 Gezond en duurzaam voedsel in regionale markt
- 2.4.3 Minder ongewenst gebruik van Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB)

Brede welvaart indicatoren:

Het streefbeeld 2050 beoogt de brede welvaart te bevorderen. Daarbij is gekeken naar de indicatoren die genoemd zijn bij de Programmabegroting van 2021.

Met het stimuleren van natuurinclusieve kringlooplandbouw uit de Samenwerkingsagenda Landbouw uit 2028 wordt bijgedragen aan een gezonde leefomgeving (en een ervaren gezondheid) met een vitale natuur, schoon (en voldoende) water, gezonde bodem, goede luchtkwaliteit en minder broeikasgasemissies.

Er is aandacht voor consumptie van gezonde voeding (positief effect op overgewicht) waarbij er ook een positief effect is op het klimaat (minder broeikasgasemissies door een ander voedingspatroon). Ook wordt door de korte keten te stimuleren bijgedragen aan het verdienmodel van de boer. Eerlijke ketens moeten bijdragen aan welvaart voor alle betrokkenen in de keten.

Sociale cohesie: het streefbeeld gaat uit van levendige gemeenschappen op het platteland en een sterke verbinding tussen stad en platteland. VAB-beleid helpt om leegstand en ongewenst gebruik van leegstaande bebouwing te voorkomen, wat bedraagt aan een groter gevoel van veiligheid.

Kijk ook door de Sociale bril:

Een gezonde, groene leefomgeving is voor elke inwoner van de provincie van groot belang. Het streefbeeld speelt daarop in doordat stad en land beter verbonden zijn en doordat de leefomgeving schoner en gezonder is.

Voldoende, gezond en betaalbaar voedsel moet voor alle inwoners toegankelijk zijn. Er wordt in het streefbeeld uitgegaan van een eerlijkere prijs van voedsel voor elke schakel in de keten. Daarbij wordt ervanuit gegaan dat men relatief meer geld voor voedsel gaat betalen in de toekomst. De positie van lage inkomensgroepen is daarbij een aandachtspunt. Echter, de gezondheidswinst van het eten van gezond, minder bewerkt voedsel en

niet teveel dierlijke eiwitten, staat daar tegenover. Goede voorlichting, een gezonde voedselomgeving en prijs- of inkomensbeleid zijn daarbij belangrijk om alle bevolkingsgroepen te laten profiteren.

Voor een groep agrarische bedrijven staat het verdienmodel onder druk en dit leidt tot spanning, vaak in families. Er komen veel uitdagingen op het bedrijf af, zoals klimaatverandering, regelgeving, lage prijzen, hoge grondstofprijzen, etc. Ook in de toekomst wordt dat voorzien. Het streefbeeld draagt bij aan weerbare bedrijven die optimaal gebruik weten te maken van natuurlijke processen, maar die de leefomgeving niet overmatig belasten of uitputten. Dat maakt de bedrijven duurzaam weerbaar voor de toekomst, ook voor de toekomstige opvolgers van het bedrijf. Eerlijke ketens, echte prijzen en een reële vergoeding voor groenblauwe diensten zijn belangrijk voor het toekomstig verdienmodel van agrariërs. Alle schakels zijn nodig om uit de huidige 'klem' te komen. Op korte termijn kan dit soms knellen en pijn doen, en zullen sommige agrariërs het bedrijf beëindigen. Provincie wil die bedrijven ook ondersteunen, bijvoorbeeld door coaching (plattelandscoaches).

Participatie:

Er is een participatie- en communicatieplan gedeeld en besproken met PS op 28 februari 2024. Het plan is uitgevoerd zoals toen besproken, maar daarbij kwamen nog de Utrechtse Landbouwtop (voor de brede doelgroep) op 10 juli 2024. Het concept van 'Toekomst landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050' is bovendien nog besproken in twee extra consultatiesessies op 16 en 29 augustus jl.

Hierbij is het participatieve proces afgerond (afgezien van het Praten met de Staten waarin de Staten zelf gelegenheid geven om over het onderwerp te praten), en zal bij de herziening van de Omgevingsvisie een nieuw proces worden vormgegeven.

Bij het uitwerken van het streefbeeld en ambities in een Uitvoeringsprogramma landbouw en voedsel, wordt ook een participatief proces voorzien.

Vervolg:

Na vaststelling van de beleidskaders in PS, wordt het document 'Toekomst landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050' ter vaststelling aan GS aangeboden. Na vaststelling door GS wordt het document op de website van de provincie gepubliceerd. De partijen die bij het proces betrokken zijn geweest krijgen daar bericht over. Binnenkort wordt gestart met het opstellen van een Uitvoeringsprogramma Landbouw en Voedsel. Daarin worden de activiteiten (inclusief het maatregelpakket landbouw bij het UPLG) uitgewerkt die voortvloeien uit het vastgestelde beleidskader landbouw en voedsel. Dat gebeurt in afstemming met partijen waarmee we samenwerken. Een onderdeel van het uitvoeringsprogramma is om beleidsmonitoring beter vorm te geven. Ook worden de uitkomsten van de evaluaties voedselagenda en Samenwerkingsagenda Landbouw meegenomen. De planning is om in juni/juli 2025 een uitvoeringsprogramma door GS vast te laten stellen. Wij zullen u daarover informeren.

U wordt apart geïnformeerd over het traject voor de wijziging van de Omgevingsvisie provincie Utrecht.

Wij willen u bedanken voor uw bijdrage bij de totstandkoming van het streefbeeld landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen

besluit

Besluit op 5-2-2025 tot vaststelling van Ambities landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050.

Provinciale Staten van Utrecht; In vergadering bijeen op 5-2-2025.

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 10-12-2024
met nummer UTSP-503490740-530,
van afdeling LLO, team NEL.

Overwegende dat:

- de landbouwsector behoefte heeft aan toekomstperspectief;
- het streefbeeld landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050 daar een richting voor geeft;
- de provincie met de ambities voor landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050 daar aan bij wil dragen.

Besluit:

Provinciale Staten worden gevraagd de beleidskaders, uitgewerkt in 'Ambities landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050, vast te stellen.

De vast te stellen beleidskaders bestaan uit tien ambities voor de provincie:

- 1 Duurzame productie van gezond voedsel. Dit is een overkoepelende ambitie waarin de Utrechtse landbouwsector op een duurzame wijze gezond voedsel produceert waarbij de voedselproductie ook voor de toekomst beschermd wordt en waarbij de landbouw in evenwicht is met de natuurlijke leefomgeving: circulair, natuurinclusief, diervriendelijk, klimaatneutraal en economisch rendabel.
- 2 Verdienmodel met ruimte voor ondernemerschap. Het verdienenmodel is een groot knelpunt voor de (jonge) agrariërs bij de benodigde verduurzaming. Stimulering van biologische landbouw als bewezen verdienenmodel is een voorbeeld.
- 3 Natuurinclusieve kringlooplandbouw. Een belangrijk instrument daaronder is de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw met kennisdeling en de voorgestelde aanpak middels doelsturing.
- 4 Innovatieve landbouw- en voedselsector. Voor alle bedrijfstypen zijn innovaties van belang bij verduurzaming en modernisering, maar kunnen ze er anders uitzien.
- 5 Zorgvuldig omgaan met landbouwgronden. Er is de wens voor een afweegkader bij functiewijziging waarbij het agrarisch gebruik serieus wordt meegewogen.
- 6 Sterke landbouwstructuur. Het instrument kavelruil is en blijft in de landbouw van groot belang voor een efficiënte bedrijfsvoering en om de juiste functies op de juiste plaats te laten landen.
- 7 Dierwaardige veehouderij. We volgen de landelijke ontwikkelingen, en onderzoeken wat we als provincie kunnen doen om dierenwelzijn en diergezondheid te helpen bevorderen.
- 8 Landbouw als onderdeel van de Utrechtse samenleving. Er liggen kansen om de nabijheid van stad en dorp beter te benutten en boer en burger dichter bij elkaar te brengen.
- 9 Duurzaam en gezond voedingspatroon voor consumenten. Lokale consumptie, eiwittransitie, een gezonde voedselomgeving en vermindering van voedselverspilling zijn belangrijke instrumenten die bijdragen aan het verdienenmodel van de lokale producent en aan klimaat- en duurzaamheidsdoelen, voedselzekerheid en gezondheid.

- 10 Omgevingsbeleid versterkt duurzame landbouw en verdienmodellen. Denk hier aan beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing en meer mogelijkheden creëren voor multifunctionele landbouw.

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Griffier,
mr. C.A. Peters